

Temat: Sądy i Trybunały.

Dla ucznia:

https://www.youtube.com/watch?v=6f_iHhMZ2x4

Sądy i trybunały

I. Konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce

1. Zasada niezależności sądów

- są odrębną władzą państwową
- orzeczenia sądów nie mogą być zmieniane przez władzę wykonawczą i władzę ustawodawczą

2. Zasada niezawisłości sędziów

- sędziowie podlegają tylko konstytucji i ustawom
- sędziowie przy orzekaniu kierują się jedynie przepisami prawa i własnym sumieniem
- sędziowie są wolni od nacisków
- gwarancje niezawisłości sędziów:
 - **immunitet** sędziowski – zakaz zatrzymania i aresztowania bez zgody właściwego sądu
 - **nieusuwalność** z urzędu
 - **apolityczność** – zakaz przynależności do partii politycznych i związków zawodowych

3. Zasada jednolitości sądów

- każdy sąd wydaje wyroki w imieniu Rzeczypospolitej
- na całym obszarze Rzeczypospolitej obowiązuje taka sama struktura sądów

4. **Zasada dwuinstancyjności** postępowania sądowego – od każdej sprawy rozpatrzonej w sądzie pierwszej instancji musi istnieć możliwość odwołania się do sądu drugiej instancji

5. **Udział obywateli w rozpatrywaniu spraw** – jest realizowany przez instytucję ławnika niezawodowego członka składu orzekającego

II. Sądownictwo w Polsce

1. Sąd Najwyższy

a. Sąd najwyższy to organ sądowy sprawujący nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych

b. skład:

- pierwszy prezes – mianowany przez prezydenta spośród kandydatów zgłoszonych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego
- prezesów czterech izb Sądu Najwyższego – powołuje ich prezydent na wniosek pierwszego prezesa Sądu Najwyższego
- sędziowie Sądu Najwyższego – powoływani są przez prezydenta na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa

c. Izby Sądu Najwyższego

- Izba Karna
- Izba Cywilna
- Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
- Izba Wojskowa

d. najważniejsze funkcje Sądu Najwyższego

- rozpoznawanie kasacji wnoszonych od prawomocnych orzeczeń sądów odwoławczych
- interpretowanie przepisów prawnych
- udzielanie odpowiedzi na pytania prawne formułowane przez sądy
- stwierdzanie ważności
- wyborów do sejmu i senatu
- wyborów na prezydenta
- referendum ogólnokrajowego i konstytucyjnego

2. Sądy powszechne

a. rozstrzygają sprawy z zakresu prawa karnego, cywilnego, rodzinnego, prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych

b. hierarchia sądów powszechnych

- sądy rejonowe (przy sądach rejonowych funkcjonują sądy grodzkie, zajmujące się wykroczeniami)
- sądy okręgowe
- sądy apelacyjne

3. sądy administracyjne

a. zadania sądów administracyjnych:

- kontrola działania organów administracji publicznej
- rozstrzyganie sporów między organami samorządu a samorządem a jednostkami administracji państwowej

rozstrzyganie sporów między obywatelami a jednostkami administracji

- orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego
- b. sądy administracyjne są dwuinstancyjne
 - Wojewódzki Sąd Administracyjny
 - Naczelny Sąd Administracyjny
- 4. Sądy wojskowe
 - a. sądy wojskowe rozpatrują przestępstwa popełnione przez żołnierzy służby czynnej
 - b. sądy wojskowe są dwuinstancyjne
 - wojskowe sądy garnizonowe
 - wojskowe sądy okręgowe

III. Trybunały

1. Trybunał Konstytucyjny

- a. Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów wybieranych przez sejm na 9-letnią kadencję
- b. organy Trybunału Konstytucyjnego
 - prezesa Trybunału Konstytucyjnego – powoływany przez prezydenta
 - Zgromadzenie Ogólne
- c. Funkcje Trybunału Konstytucyjnego
 - orzeka o zgodności ustaw i umów międzynarodowych z konstytucją na wniosek: prezydenta, marszałka sejmu, marszałka senatu, prezesa Rady Ministrów, co najmniej 50 posłów lub 30 senatorów, pierwszego prezesa Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, prezesa Najwyższej Izby Kontroli i Rzecznika Praw Obywatelskich
 - orzeka o zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi
 - rozpatruje skargi konstytucyjne
 - rozstrzyga spory konstytucyjne między centralnymi organami państwa
 - orzeka o zaistnieniu tymczasowej przeszkody w sprawowaniu urzędu przez prezydenta

2. Trybunał Stanu

- a. Trybunał Stanu jest organem sądowym, który sędzi najwyższych urzędników państwowych
- b. skład:
 - przewodniczący – przewodniczącym jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

- dwóch zastępców
- 16 członków wybieranych przez sejm na czas jego kadencji

c. Trybunał Stanu sędzi:

- prezydenta za naruszenie konstytucji, ustaw oraz za przestępstwa pospolite
- członków Rady Ministrów za naruszenie konstytucji, ustaw oraz za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem
- prezesów Narodowego Banku Polskiego, Najwyższej Izby Kontroli oraz członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji za naruszenie konstytucji i ustaw
- posłów i senatorów za naruszenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, wiążącej się z czerpaniem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego